

VERSLAG

CRB 2012 - 1610

De economische conjunctuur
in de chemische nijverheid, de life sciences en de
rubber- en kunststofverwerkende nijverheid –
december 2012

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Bijzondere raadgevende commissie
Scheikunde

**Verslag van de economische conjunctuur
in de chemische nijverheid, de life sciences en de rubber- en
kunststofverwerkende nijverheid – december 2012**

**Aanspreekpunt
Jean-Paul Denayer
jpde@ccecrb.fgov.be**

Inhoudsopgave

1	Algemene conjunctuur.....	4
2	Chemische nijverheid en rubber- en kunststofverwerkende industrie	6
2.1	Conjunctuur in de sectoren	6
2.2	Productie, prijs en omzet	8
2.2.1	Prijzen in de chemie- (20), de life sciences- (21) en de kunststof-rubbersector (22)	8
2.2.2	Productie in de chemie- (20), de life sciences- (21) en de kunststof-rubbersector (22)	9
2.2.3	Productievolume en -groei per sector	10
2.2.4	Omzet	12
2.2.5	Bezettinggraad verwerkende nijverheid, chemie, kunststof en rubber	14
2.3	Investeringen	15
2.4	Werkgelegenheid en tijdelijke werkloosheid	16
2.5	Buitenlandse handel	18
2.5.1	Chemie	18
2.5.2	Life sciences	19
2.5.3	Rubber en kunststof	19
2.5.4	Uitvoer en invoer per productgroep	20
3	Besluiten	21
4	Bijlagen	22

Lijst grafieken

Grafiek 1-1:	Economische sentiment indicator in de eurozone (17) en België	5
Grafiek 1-2:	Ontwikkeling van het reëel Belgisch bbp per kwartaal.....	6
Grafiek 2-1:	Conjunctuurcurve van de chemische nijverheid (NACE 20-21)	7
Grafiek 2-2:	Conjunctuurcurven van de verwerkende nijverheid, de chemische nijverheid en de rubber- en kunststofverwerkende industrie.....	8
Grafiek 2-3:	Afzetprijzenindexen 2005-2012.....	9
Grafiek 2-4:	Evolutie prijs ruwe olie (Brent) 2005-2012	9
Grafiek 2-5:	Productie-index (prodcum) 2005-2012.....	10
Grafiek 2-6:	Ontwikkeling van het productievolumen van de chemische nijverheid (20) t.o.v. hetzelfde kwartaal van het jaar voordien en trimestriële productie-index	10
Grafiek 2-7:	Ontwikkeling van het productievolumen van de life sciences (21) t.o.v. hetzelfde kwartaal van het jaar voordien en trimestriële productie-index	11
Grafiek 2-8:	Ontwikkeling van het productievolumen van de kunststof-rubber (22) t.o.v. hetzelfde kwartaal van het jaar voordien en trimestriële productie-index	12
Grafiek 2-9:	Seizoengezuiverde bezettingsgraad van de productiecapaciteit in % (weergegeven data zijn deze aan het begin van elke periode).....	14
Grafiek 2-10:	Maandelijkse ontwikkeling van de tijdelijke werkloosheid	18
Grafiek 2-11:	Buitenlandse handel van de chemische nijverheid (GS-codes 28 t.e.m. 38, excl.30), in miljoenen euro's	18
Grafiek 2-12:	Buitenlandse handel van de life sciences (GS-code 30), in miljoenen euro's.....	19
Grafiek 2-13:	Buitenlandse handel van de rubber- en kunststofverwerkende industrie (GS-codes 39 en 40), in miljoenen euro's	20

Lijst tabellen

Tabel 1-1:	Reële % groei BBP (projectie herfst 2012)	4
Tabel 1-2:	Marges reële groei BBP %.....	4
Tabel 1-3:	Reële % groei BBP (projectie herfst 2012)	5
Tabel 2-1:	Totale omzet van de chemische nijverheid van 2006 tot juni 2012.....	13
Tabel 2-2:	Totale omzet van life sciences van 2006 tot juni 2012.....	13
Tabel 2-3:	Totale omzet van de rubber- en kunststofverwerkende industrie van 2006 tot juni 2012	14
Tabel 2-4:	Totale investeringen van de chemische nijverheid (NACE 20) van 2006 tot het 2de kwartaal van 2012	15
Tabel 2-5:	Totale investeringen van de life sciences (NACE 21) van 2006 tot het 2de kwartaal van 2012	15
Tabel 2-6:	Totale investeringen van de rubber- en kunststofverwerkende industrie (NACE 22) van 2006 tot het 2de kwartaal 2012.....	16
Tabel 2-7:	Ontwikkeling van de gemiddelde werkgelegenheid van 2000 tot 2011 (combinatie Nace oud en nieuw).....	17
Tabel 2-8:	Uitvoer van de chemische nijverheid en de rubber- en kunststofverwerkende industrie (volgens GS-codes) ..	20
Tabel 2-9:	Invoer van de chemische nijverheid en de rubber- en kunststofverwerkende industrie (volgens GS-codes)....	21

1 Algemene conjunctuur

De wereldeconomie is er beter aan toe is dan tijdens "de grote recessie" van 2008-09, maar het beeld van het herstel loopt fors uiteen voor de grote economische blokken. De positieve ontwikkelingen in de VS en in China zullen duidelijk bijdragen tot de wereldwijde groei van resp. 3,3% en 3,9% in 2013 en 2014. In andere regio's (Europa, Japan) blijven de gevolgen van de crisis evenwel nog sterk voelbaar in 2013, pas in 2014 wordt opnieuw aangeknoopt met forsere groeicijfers.

De internationale onzekerheden zijn van diverse aard: de begrotingsperikelen in de VSA, het verdere verloop van de crisis in de Eurozone, mogelijke spanningen in het Midden-Oosten en de weerslag op de olieprijs, de ontwikkelingen van de Chinese economie.

Tabel 1-1: Reële % groei BBP (projectie herfst 2012)

	2011	2012	2013	2014
Eurozone	1,4	-0,4	0,1	1,4
EU	1,5	-0,3	0,4	1,6
VSA	1,8	2,1	2,3	2,6
Japan	-0,8	2,0	0,8	1,9
Azië	7,3	6,2	6,3	6,7
Wereld	3,8	3,1	3,3	3,9

Bron: European Economic Forecast 2012

De situatie in de eurozone blijft dus precair. Bepaalde delen van het eurogebied kennen een uitzonderlijk hoge werkloosheid, deze situatie lijkt zeer licht te verbeteren vanaf 2014. Zo zou de werkloosheid in de eurozone volgens de Europese commissie toenemen tot 11,3% en 11,8% in resp. 2012 en 2013, om daarna terug te vallen naar 11,7% in 2014. Er zijn grote verschillen tussen de verschillende eurolanden.

De broosheid en onzekerheid in de Eurozone wordt onderstreept door de recentste projecties van de Europese Centrale Bank. Voor de reële groei van het BBP geeft deze instelling de vorken aan waarbinnen zij de groeicijfers ziet evolueren.

Tabel 1-2 Marges reële groei BBP %

	2011	2012	2013	2014
Eurozone	1,4	-0,6 à -0,4	-0,9 à 0,3	0,2 à 2,2

Bron: ECB, December 2012

De bezettingsgraad van de productiecapaciteit in de EU loopt verder achteruit en situeert zich onder het lange termijn gemiddelde.

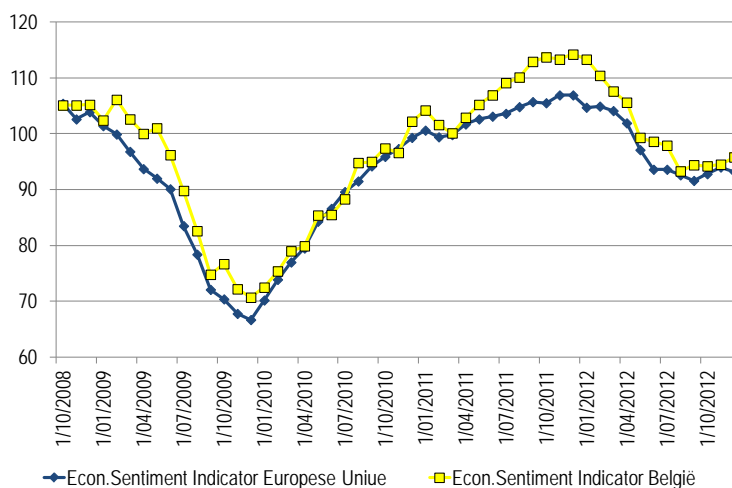
De spanningen in de markten voor overheidsschulden zijn afgenomen naar aanleiding van maatregelen genomen door de ECB . Wel blijft onzekerheid bestaan over de toekomstige evolutie van de financiële markten. Zo blijft in de financiële sector de nood bestaan aan verdere balansaanpassingen gericht op een versterking van het eigen vermogen.

Deze factoren dragen bij tot de druk op de private consumptie en op de investeringen. Het herstel van de onevenwichten en de terugkeer van de rust op de Europese financiële markten blijven afhankelijk van het succes van een Europees gecoördineerd beleid. Dit omvat meerdere elementen: een sterkere budgettaire integratie, een gemeenschappelijk banktoezicht, financiële stabiliteits- en

noodmechanismen zoals EFSF en ESM, Veel van deze aangekondigde beleidsmaatregelen in Europese context staan nog in de stellingen; de effectieve uitvoering van deze maatregelen kan leiden tot een beter economisch klimaat.

De Economic Sentiment Indicator van Eurostat geeft een ongunstige evolutie aan van de globale conjuncturele evolutie aan zowel in de eurozone als in België.

Grafiek 1-1: Economische sentiment indicator in de eurozone (17) en België

Bron: Eurostat

De conjunctuurontwikkelingen ("economisch sentiment") in België waren vergeleken met de ontwikkelingen in de Eurozone als geheel gedurende het laatste semester van 2011 iets beter, maar zwakken opnieuw af in de eerste maanden van 2012. In het laatste halfjaar stabiliseert deze indicator met een zeer lichte opwaartse trend.

Tabel 1-3: Reële % groei BBP (projectie herfst 2012)

	2011	2012	2013	2014
Eurozone	1,4	-0,4	0,1	1,4
België	1,8	-0,2	0,7	1,6
Duitsland	3,0	0,8	0,8	2,0
Frankrijk	1,7	0,2	0,4	1,2
Nederland	1,0	-0,3	0,3	1,4

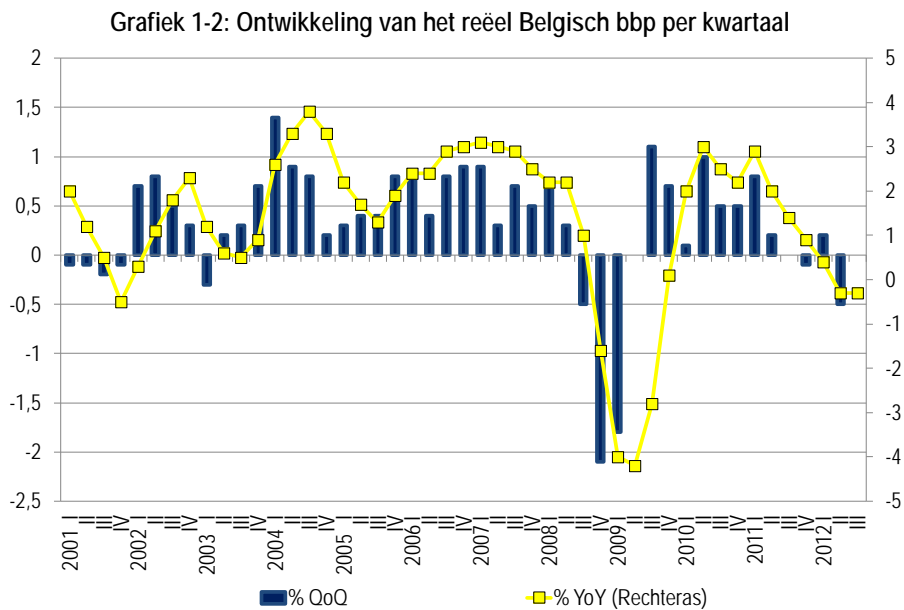
Bron: European Economic Forecast 2012

De bovenstaande tabel geeft de groeiperspectieven van België en zijn buurlanden. De groei van de Belgische economie viel stil in de midden 2011; dit zette zich door doorheen gans het jaar 2012 en was grotendeels het gevolg van de gedaalde export vanwege de conjunctuurvertraging in de buurlanden.

De geprojecteerde groei in 2013 en 2014 zal worden aangestuurd door meerdere factoren. Pas vanaf 2013 wordt gehoopt op een positief exporteffect uitgaande van groeiende internationale handel, dit effect neemt toe in 2014. Voor 2013 wordt geen noemenswaardige impact verwacht van de evolutie van het privé-verbruik, de verwachting dat het consumentenvertrouwen zal toenemen in 2014 zal wel positief inwerken op de groeicijfers. Onzekerheid i.v.m. de economische ontwikkelingen en een lage bezettingsgraad zetten een rem op de investeringsbereidheid in 2012. Hier verwacht de Europese Commissie een kentering in 2013 en zeker 2014, o.a. omdat de immobiliënmarkt en de bouw opnieuw

zouden opveren. De impact van de nog steeds fragiele financiële sector wordt eerder neutraal bekeken, er wordt vanuit gegaan dat deze noch stuwend noch remmend zal werken op de economische ontwikkelingen.

Maar de Nationale Bank van België wijst, net zoals de ECB het doet, in haar laatste projecties (12/2012) op een verzwakking t.o.v. Europese voorspellingen. De conjunctuurbarometer in november wijst op een verdere afbrokkeling van het ondernemersvertrouwen in de verwerkende nijverheid. De Nationale Bank voorspelt een nulgroei voor 2013. Ook de Bundesbank heeft in haar maandbericht van december 2012 de groeiperspectieven voor 2013 naar beneden bijgesteld.

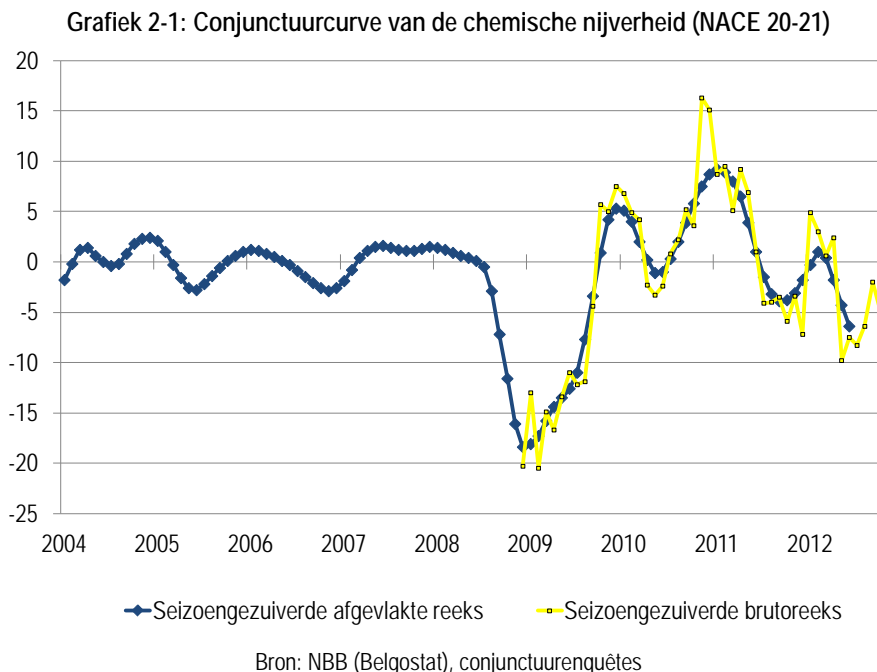
2 Chemische nijverheid en rubber- en kunststofverwerkende industrie

In deze nota wordt gebruik gemaakt van de NACE-codes 2008; dus chemie = 20, life sciences = 21 en rubber en kunststof = 22. I.v.m de conjunctuurresultaten blijft het belangrijker om de evolutie te observeren eerder dan de genoteerde waarden.

2.1 Conjunctuur in de sectoren

Tot voor de recessie van 2008-2009 kende de seizoengezuiverde bruto-reeks van het ondernemingsvertrouwen van de NBB een vrij stabiel verloop. Na een flinke duik in het vierde kwartaal van 2008 en in het begin van 2009 pikte het ondernemersvertrouwen in de sector weer aan, om een hoog niveau aan vertrouwen te bereiken in het eerste kwartaal van 2010. Na een correctie in het tweede kwartaal van 2010 gaat het vertrouwen verder naar omhoog in de tweede jaarhelft en het begin van 2011. Er volgt een stevige terugval in de daaropvolgende kwartalen van 2011. Deze terugval wordt bruusk omgebogen op het einde van 2011 en het eerste kwartaal van 2012. Bij de start van het tweede kwartaal van 2012 gaat het ondernemersvertrouwen opnieuw fors achteruit. Sinds de zomer 2012 lijkt er opnieuw een trendbreuk te zijn en evolueert de bruto-reeks in zekere zin opnieuw positief (wordt opnieuw negatief voor de laatste waarneming). Deze evolutie zet zich echter nog niet door in de

seizoengezuiverde afgevlakte reeks, deze weerspiegelt het best de tendens in de sector. In die zin is het nog te vroeg om te spreken van een trendbreuk in het tweede semester van 2012. Dit blijkt ook uit het feit dat hoewel de laatste waarnemingen van de bruto-reeks in het tweede semester (waarnemingen tot en met november 2012) weliswaar positief evolueren tot oktober maar nog steeds negatief zijn.

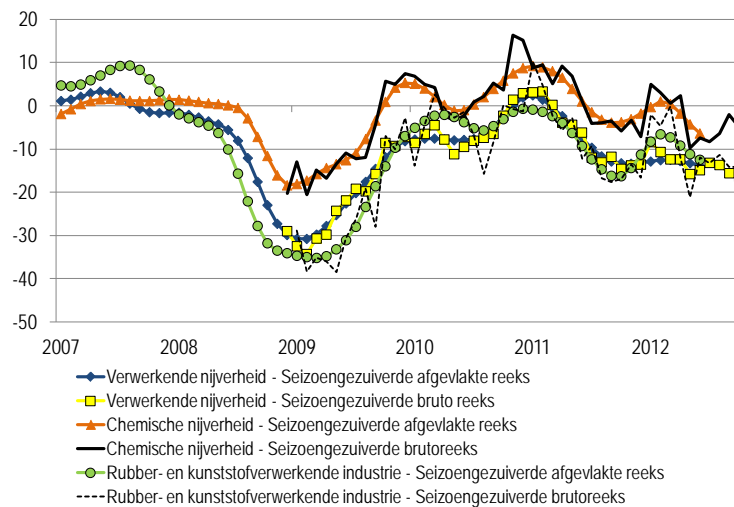
De sector chemie wordt verder nog opgedeeld in de sectoren basisstoffen, producten voor de nijverheid en landbouw en tenslotte gebruiksgoederen; bijlagen 1 t.e.m.4 geven een beeld van de conjunctuurevolutie in deze subsectoren. De basisstoffen en gebruiksgoederen lagen aan de basis van de negatieve evolutie van de conjunctuurindex (bruto-reeks) in het tweede trimester van 2012.

Grafiek 2-2 geeft bijkomend inzicht in de conjuncturele evolutie van de verwerkende nijverheid (VWN), de chemie en de rubber-kunststof. Hieruit blijkt dat het vertrouwen binnen de VWN wat achterblijft t.o.v. de chemische en de kunststofnijverheid wanneer het bedrijfsklimaat verbeterde einde 2011-begin 2012.

De VWN kent een conjunctureel laagtepunt (seizoengezuiverde bruto-gegevens) begin 2012, de eerste maanden van het jaar duiden op een licht herstel. De afgevlakte seizoengezuiverde reeks bereikt haar dieptepunt einde december 2011 na een jaar van quasi ononderbroken daling.

Chemie en kunststof vertonen een onderling parallel en eerder grillig (bruto-cijfers) verloop, de conjunctuurevolutie in de VWN is veel gelijkmatiger. Gemeten naar de seizoengezuiverde bruto-gegevens wordt de stevige kentering in deze sectoren begin 2012, die even doorzet in de eerste maanden, bruusk afgebroken in april van dit jaar. De seizoengezuiverde en afgevlakte cijfers wijzen op een conjuncturele daling voor beide sectoren. Sinds deze zomer lijkt de bruto-reeks van chemiesector opnieuw op te veren. Belangrijk is dat zowel kunststof als de hele VWN de chemie hierin niet lijkt te volgen. Voor beide sectoren is er eerder sprake van een stabilisatie op een laag niveau.

Grafiek 2-2: Conjunctuurcurven van de verwerkende nijverheid, de chemische nijverheid en de rubber- en kunststofverwerkende industrie

Bron: NBB (Belgostat), conjunctuurenquêtes

2.2 Productie, prijs en omzet

2.2.1 Prijzen in de chemie- (20), de life sciences- (21) en de kunststof-rubbersector (22)

In de Europese Unie

Het prijspeil voor chemicaliën steeg met 2,7% over de eerste 8 maanden (vgl. van 2012 met 2011 over dezelfde periode).¹

In België

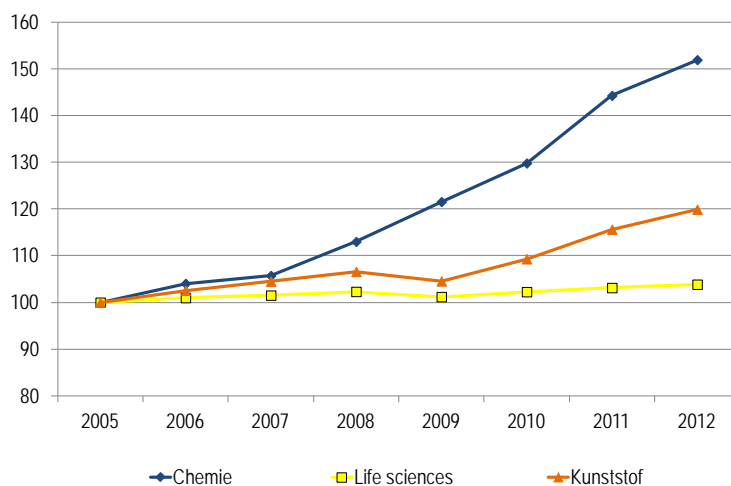
Inzake prijsontwikkelingen valt het op dat de (sterk gereguleerde) sector van de life sciences bijna geen prijsstijging laat optekenen over de periode 2005-2012.

De sectoren kunststof en rubber en zeker de sector van de chemie slagen er in om betere prijzen te behalen. De stijging van de productieprijsen in deze sectoren zet zich door in 2012 maar is minder uitgesproken dan in 2011.

Tijdens de eerste 8 maanden van 2012 stegen de prijzen t.o.v. dezelfde periode van 2011 met 4,4% in de chemie, 1,6% in de life sciences en 3,8% in de kunststof-rubber.

¹ Cefic, Chemical Trends Report, November 2012 : de reporting van Cefic omvat subsectoren als polymeren, petrochemie, specialiteiten, consumptieproducten en anorganische chemie. Dit sluit aan bij de nace code 20.

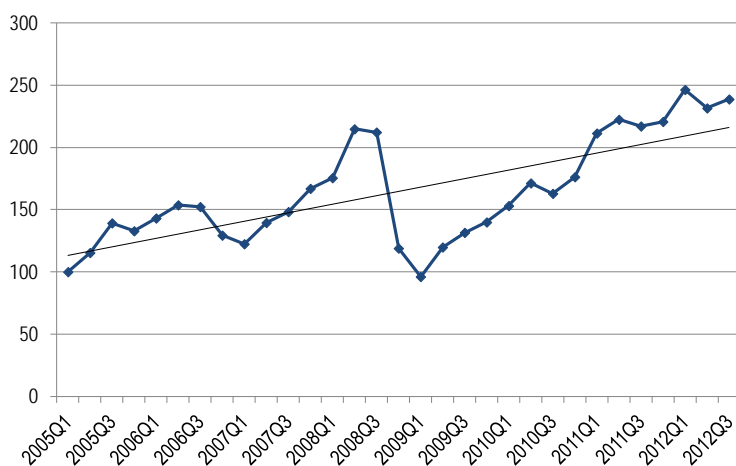
Grafiek 2-3: Afzetprijzenindexen 2005-2012

Bron: FOD Economie

Olie en aardgas zijn belangrijke inputs voor de chemische nijverheid. Daarom wordt ook de evolutie van de afzetprijzen t.o.v. de evolutie van grondstofprijzen bekeken: hieronder de grafische evolutie van de prijs van petroleum. De stijging van de afzetprijzen verloopt in een context van toenemende energieprijzen.

Grafiek 2-4: Evolutie prijs ruwe olie (Brent) 2005-2012

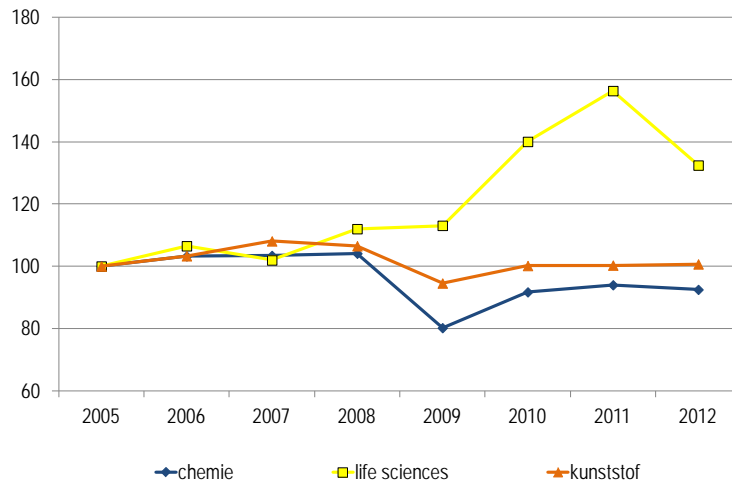

Bron: ECB

2.2.2 Productie in de chemie- (20), de life sciences- (21) en de kunststof-rubbersector (22)

Uit onderstaande grafiek blijkt dat de productie in de subsectoren van de Belgische chemische nijverheid uiteenlopend evolueert. De sector chemie heeft het productiepeil van 2007 niet meer gehaald na de crisisjaren, de kunststofsector daarentegen knoopt opnieuw aan met het pre-crisisniveau. De sector van de life sciences kende een opvallende productiegroei na 2008, die echter vrij brutaal terugvalt in einde-2011- 2012; dit is vooral toe te schrijven aan een zeer zwak tweede trimester in 2012, vanaf juli herstelt de productie zich op een hoger niveau (zie verder grafiek kwartaal-evolutie life sciences).

Grafiek 2-5: Productie-index (prodcom) 2005-2012

Bron: FOD Economie

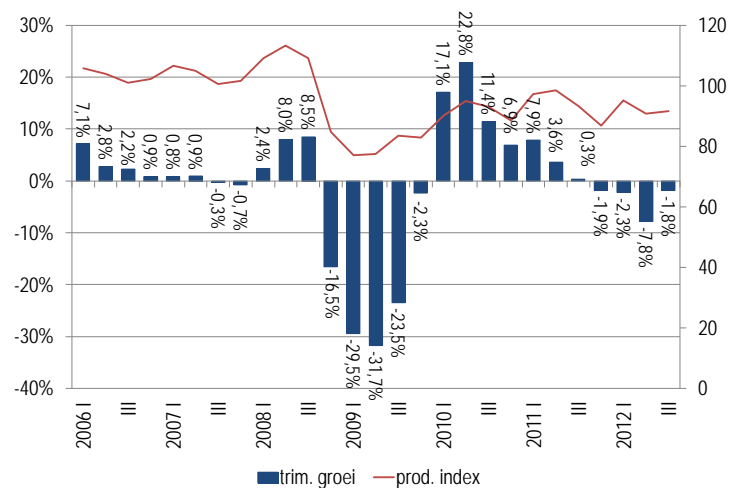
2.2.3 Productievolume en -groei per sector

In de volgende grafieken worden de trimestriële groei van het productievolume en de productie-index (het productievolume) t.e.m. het tweede kwartaal van 2012 weergegeven voor België.

Productie chemie (20)

De trimestriële (jaar-op-jaar) groeiprestaties doorheen 2011 nemen stelselmatig af om uit te monden op een kwartaalachteruitgang in het vierde trimester van 2011 en in de twee eerste trimesters van 2012. Het productievolume herstelt zich wat in het derde trimester (twee maanden) hoewel er nog geen groei (trim-op-trim) wordt genoteerd.

Grafiek 2-6: Ontwikkeling van het productievolume van de chemische nijverheid (20) t.o.v. hetzelfde kwartaal van het jaar voordien en trimestriële productie-index

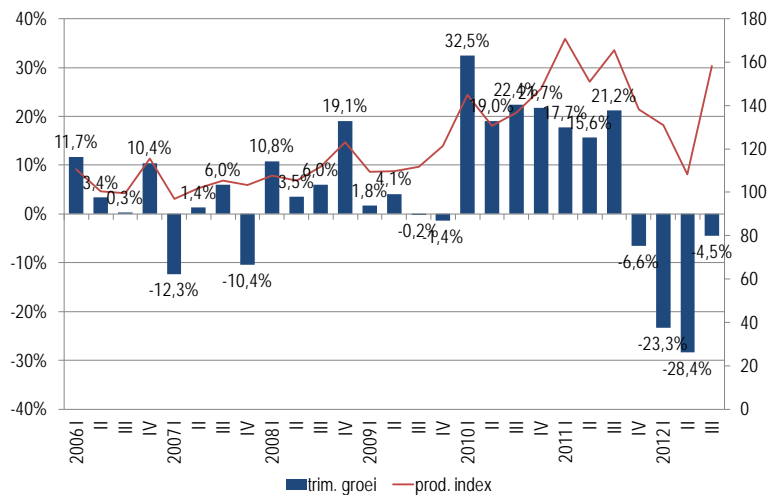
Bron: Algemene directie Statistiek en Economische informatie (Statbel)

In de EU als geheel daalt de jaar-op-jaar productie (10 eerste maanden) met 2,2% in oktober 2012. De productie ligt nog altijd 6% lager dan in de topperiode 2007.² Over diezelfde periode kent de productie-index voor de chemie in België een terugval met 4,1%. In de EU treft de productiedaling alle subsectoren. De omvangrijke Duitse chemiesector laat tussen het derde kwartaal van 2011 en het derde kwartaal van 2012 een productiedaling optekenen van 0,5%; maar in het derde kwartaal van 2012 wordt een kentering genoteerd t.o.v. het tweede kwartaal van 2012 (+1,5%).³

Productie life sciences (21)

De productie in de life sciences gaat achteruit vanaf het laatste kwartaal 2011, deze waarneming wordt nog versterkt in het eerste en het tweede trimester van 2012. Pas in de eerste twee maanden van het derde trimester van 2012 wordt deze evolutie omgebogen en haalt het productievolume opnieuw een niveau vergelijkbaar met dat aanvang 2011.

Grafiek 2-7: Ontwikkeling van het productievolume van de life sciences (21) t.o.v. hetzelfde kwartaal van het jaar voordien en trimestriële productie-index

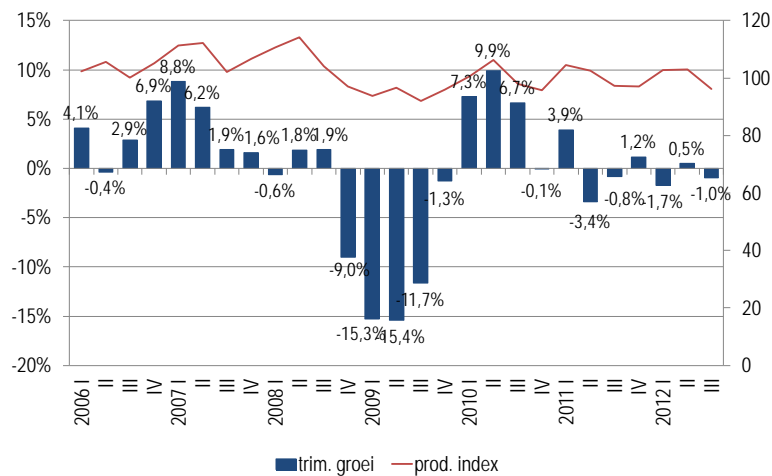
Bron: Algemene directie Statistiek en Economische informatie (Statbel)

² Cefic, Chemical Trends Report, November 2012 : de reporting van Cefic omvat subsectoren als polymeren, petrochemie, specialiteiten, consumptieproducten en anorganische chemie. Dit sluit aan bij de nace code 20.

³ Verband der Chemischen Industrie, Quartalsbericht, 1 November 2012

Productie in de rubber- en kunststofverwerkende industrie (22)

Grafiek 2-8: Ontwikkeling van het productievolume van de kunststof-rubber (22)
t.o.v. hetzelfde kwartaal van het jaar voordien en trimestriële productie-index

Bron: Algemene directie Statistiek en Economische informatie (Statbel)

De productie-index van de rubber- en kunststofverwerkende industrie heeft zich pas in 2010 en 2011 kunnen herstellen op het niveau van 2005, na de forse inkrimping in 2009. Sinds einde 2010 volgen trimester van lichte groei of daling mekaar op; het productievolume gaat achteruit in het derde kwartaal van 2012.

2.2.4 Omzet

Omzet chemie

De omzet van de sector herstelde fors in 2010 na de crisis van 2008-2009. Deze groei zet zich vertraagd door in 2011, maar in het eerste semester van 2012 treedt opnieuw omzetverlies op. De groei van van de omzet in 2011 heeft zich in het eerste semester van 2012 wel positief doorgezet in kleinere sectoren: andere chemische producten en verf en vernis.

Naar aandeel in de totale omzet blijft de sector basischemie veruit de grootste (79% van de totale chemie).

Tabel 2-1: Totale omzet van de chemische nijverheid van 2006 tot juni 2012

(in miljoen euro's, verandering* in %)	NACE-code	Totale omzet							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	6m2011	6m2012
Vervaardiging van chemische producten	20	32.278	35.692	37.477	27.799	35.666	40.641	20.753	20.033
			10,6%	5,0%	-25,8%	28,3%	13,9%		-3,5%
Vervaardiging van chemische basisproducten	201	24.363	27.426	28.552	20.718	27.893	32.486	16.600	15.881
			12,6%	4,1%	-27,4%	34,6%	16,5%		-4,3%
Vervaardiging van chemische producten voor de landbouw	202	685	658	626	626	551	630	324	189
			-3,9%	-4,9%	0,0%	-12,0%	14,3%		-41,8%
Vervaardiging van verf, vernis, ...	203	2.357	2.371	2.299	1.862	2.151	2.038	1.064	1.106
			0,6%	-3,1%	-19,0%	15,5%	-5,2%		3,9%
Vervaardiging van zeep, wasmiddelen ...	204	1.443	1.616	1.813	1.755	1.936	2.061	1.010	965
			12,0%	12,2%	-3,2%	10,3%	6,4%		-4,4%
Vervaardiging van andere chemische producten	205	2.650	2.821	3.392	2.215	2.381	2.604	1.315	1.500
			6,4%	20,2%	-34,7%	7,5%	9,3%		14,1%
Vervaardiging van synthetische en kunstvezels	206	780	800	796	624	754	822	440	393
			2,5%	-0,4%	-21,6%	20,8%	9,1%		-10,7%

*groei t.o.v. de vorige periode

Bron: FOD-Economie volgens btw-aangiften

Omzet life sciences

De omzet van de life sciences heeft niet dezelfde negatieve impact gekend in de crisisjaren dan de andere sectoren van de chemie. In 2009 en 2010 kent de sector nog een groei van resp. 14,9% en 11,1%. In 2011 gaat de omzet op jaarbasis achteruit met 7,1%. Semestervergelijkingen tussen 2012 en 2011 zijn niet beschikbaar.

Tabel 2-2: Totale omzet van life sciences van 2006 tot juni 2012

(in miljoen euro's, verandering* in %)	NACE-code	Totale omzet							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	6m2011	6m2012
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	21	6.688	8.291	9.028	10.375	11.524	10.700		5.626
			24,0%	8,9%	14,9%	11,1%	-7,1%		
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen	211	78	78	92	115				213
			1,1%	17,5%	24,7%				
Vervaardiging van farmaceutische producten	212	6.610	8.212	8.936	10.260				5.412
			24,2%	8,8%	14,8%				

Opmerking: bepaalde (sub)sectordata werden niet gepubliceerd want vertrouwelijk

* groei t.o.v. de vorige periode

Bron: FOD-Economie volgens btw-aangiften

Omzet kunststof en rubber

De totale omzet van de rubber- en kunststofverwerkende industrie is in 2011 met 5,9% toegenomen t.o.v. 2010. De semestervergelijking tussen 2012 en 2011 wijst op een daling van de omzet (-5,1%), iets sterker uitgesproken in de rubbersector dan in de kunststofsector.

Tabel 2-3: Totale omzet van de rubber- en kunststofverwerkende industrie van 2006 tot juni 2012

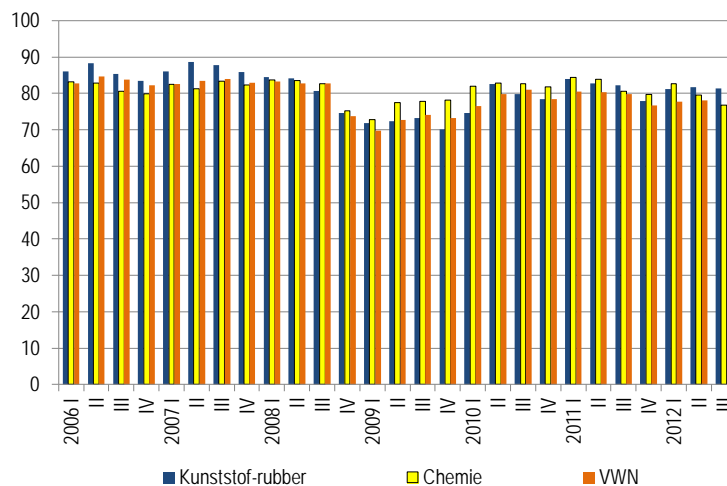
(in miljoen euro's, verandering* in %)	Nace-code	Totale omzet							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	6m2011	6m2012
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	22	8.088	7.396	7.753	6.532	7.458	7.897	4.096	3.888
			-8,6%	4,8%	-15,7%	14,2%	5,9%		-5,1%
Vervaardiging van producten van rubber	221	783	775	822	667	862	890	451	418
			-0,9%	6,0%	-18,8%	29,2%	3,3%		-7,2%
Vervaardiging van producten van kunststof	222	7.305	6.620	6.931	5.865	6.596	7.007	3.645	3.469
			-9,4%	4,7%	-15,4%	12,5%	6,2%		-4,8%

*t.o.v. zelfde periode van het jaar voordien
Bron: FOD-Economie volgens btw-aangiften

2.2.5 Bezettinggraad verwerkende nijverheid, chemie, kunststof en rubber

De productiestijging sinds 2010 heeft er toe geleid dat de seizoengezuiverde bezettingsgraden van de productiecapaciteit, na een dieptepunt midden 2009, geleidelijk weer naar omhoog gingen. Dit geldt zowel voor de verwerkende nijverheid in zijn geheel, als voor de chemische nijverheid en voor de rubber- en kunststofverwerkende nijverheid. De bezettinggraad voor de chemie die in het eerste semester van 2011 opnieuw aansloot bij de sterke prestaties van het voorjaar 2008 verzwakte wat in 2012; de rubber- en kunststofsector heeft een parallel verloop aan de chemie in 2011-2012, houdt wel beter stand dan de chemie in 2012 maar herstelde nooit helemaal naar het pre-crisisniveau. De verwerkende nijverheid heeft nog verloren terrein goed te maken t.o.v. de pre-crisisperiode.

Grafiek 2-9: Seizoengezuiverde bezettingsgraad van de productiecapaciteit in %
(weergegeven data zijn deze aan het begin van elke periode)

Bron: NBB (Belgostat), conjunctuurenquêtes

2.3 Investerings

De investeringen in de chemische nijverheid zijn in 2011 fors hersteld. De investeringsinspanning van 2011 (in euro's) sluit opnieuw nauwer aan met het investeringsgemiddelde van het voorbij decennium.

Investerings chemie

De investeringen in de chemie gingen in het eerste semester 2012 in alle subsectoren achteruit in vergelijking met het eerste semester 2011, behalve in de kleinere subsectoren "chemische producten voor de landbouw" en "synthetische vezels". Het overgrote deel van de investeringen wordt geleverd door grote subsectoren basischemie (85% in het eerste semester 2012). Het investeringsniveau is een belangrijke maatstaf voor de toekomstige ontwikkelingsperspectieven en wijst op een sector die inzet op het behoud en de ontwikkeling van activiteiten in België.

Tabel 2-4: Totale investeringen van de chemische nijverheid (NACE 20) van 2006 tot het 2de kwartaal van 2012

(in miljoen euro's, verandering* in %)	NACE-code	Investerings							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	6m 2011	6m2012
Vervaardiging van chemische producten	20	1.002,0	1.196,4	1.142,2	749,4	734,8	1.102,9	506,3	380,7
			19,4%	-4,5%	-34,4%	-1,9%	50,1%		-24,8%
Vervaardiging van chemische basisproducten	201	794,8	950,2	947,9	610,7	615,9	941,4	432,4	316,5
			19,5%	-0,2%	-35,6%	0,8%	52,9%		-26,8%
Vervaardiging van chemische producten voor de landbouw	202	6,7	7,3	6,7	7,7	9,2	4,0	2,1	2,3
			9,1%	-7,5%	13,9%	19,8%	-56,1%		10,2%
Vervaardiging van verf, vernis, ...	203	29,5	23,2	21,5	22,5	20,8	25,4	11,3	8,5
			-21,3%	-7,6%	4,7%	-7,6%	22,4%		-24,8%
Vervaardiging van zeep, wasmiddelen ...	204	53,8	58,2	64,4	58,1	30,8	42,0	19,5	19,0
			8,3%	10,7%	-9,9%	-46,9%	36,4%		-2,6%
Vervaardiging van andere chemische producten	205	86,1	143,1	94,0	45,6	50,9	66,3	33,2	25,0
			66,1%	-34,3%	-51,5%	11,6%	30,2%		-24,5%
Vervaardiging van synthetische en kunstvezels	206	31,1	14,4	7,6	4,8	7,2	23,7	7,8	9,3
			-53,7%	-47,3%	-36,7%	50,0%	229,2%		19,4%

*groei t.o.v. de vorige periode

Bron: FOD-Economie volgens btw-aangiften

Investerings life sciences

De life sciences, meer bepaald de subsector van de farmaceutische producten, is de op één na grootste investeerder van de chemische sector.

Tabel 2-5: Totale investeringen van de life sciences (NACE 21) van 2006 tot het 2de kwartaal van 2012

(in miljoen euro's, verandering* in %)	NACE-code	Investerings							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	6m 2011	6m2012
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	21	432,5	955,9	591,3	480,6	401,6	472,1	204,0	NB
			121,0%	-38,1%	-18,7%	-16,4%	17,6%		
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen	211	4,0	3,5	4,7	5,1	3,9	8,5	2,1	NB
			-11,1%	33,4%	8,8%	-24,3%	120,1%		
Vervaardiging van farmaceutische producten	212	428,5	952,4	586,6	475,5	397,7	463,6	202,0	NB
			122,2%	-38,4%	-18,9%	-16,3%	16,6%		

Opmerking: bepaalde (sub)sectordata werden niet gepubliceerd want vertrouwelijk

*groei t.o.v. de vorige periode

Bron: FOD-Economie volgens btw-aangiften

Investerings kunststof en rubber

De investeringen van de rubber- en kunststofverwerkende industrie zijn in 2011 met 36% toegenomen en kennen in het eerste semester van 2012 nog groei in vgl. met 2011 (+14,5%). Deze groei komt van de kunststofverwerkende industrie, de investeringsinspanning in de rubber loopt wat achter.

De investeringen in de kunststofverwerkende industrie vertegenwoordigen wel het leeuwendeel (92%) in de totale investeringen van deze sector. Het investeringsniveau in deze sector en subsectoren lijkt zich ook te hebben hersteld naar de gemiddelde inspanning over de periode 2001-2010.

Tabel 2-6: Totale investeringen van de rubber- en kunststofverwerkende industrie (NACE 22) van 2006 tot het 2de kwartaal 2012

(in miljoen euro's, verandering* in %)	NACE-code	Investeringen							
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	6m2011	6m2012
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	22	250,9	258,7	307,3	185,3	201,0	273,4	121,1	138,7
		6,2%	3,1%	18,8%	-39,7%	8,5%	36,0%		14,5%
Vervaardiging van producten van rubber	221	21,5	23,0	49,1	22,1	13,1	22,9	9,2	8,3
		-10,0%	6,8%	113,5%	-54,9%	-40,7%	74,4%		-10,4%
Vervaardiging van producten van kunststof	222	229,4	235,7	258,2	163,1	187,9	250,5	111,9	130,4
		9,2%	2,8%	9,6%	-36,8%	15,2%	33,3%		16,5%

Bron: FOD-Economie volgens btw-aangiften

2.4 Werkgelegenheid en tijdelijke werkloosheid

Tussen het 1e kwartaal van 2011 en het 1e kwartaal van 2012 is de werkgelegenheid in de sector toegenomen van 89.723 naar 90.322. De farma kon haar aantal werknemers verhogen met 3%, de subsector chemie met 1% en de rubber en kunststof daalt met 1%.

Wanneer we de werkgelegenheid in 2011 bekijken, zien we dat drie subsectoren, nl. de chemische basisproducten (201), de life sciences (212) en de producten van kunststof (222) samen steeds 4/5 van de totale tewerkstelling vertegenwoordigen van de totale werkgelegenheid van de sector. Het zijn ook de twee eerstgenoemde sectoren die de grootste jaargroei laten optekenen in het 1e kwartaal van 2012.

De bedrijven van de chemische industrie (NACE 20) telden einde maart 2012 (I) 42.635 werknemers, de life sciences (21) 24.549 werknemers en de kunststof en rubberindustrie (22) 23.138 werknemers.

Sinds 2009 heeft de sector van de chemie in zijn geheel zijn werkgelegenheidsspeil kunnen behouden, zonder evenwel te kunnen herstellen naar het pre-crisisniveau van 2008.

Tabel 2-7: Ontwikkeling van de gemiddelde werkgelegenheid van 2000 tot 2011 (combinatie Nace oud en nieuw)

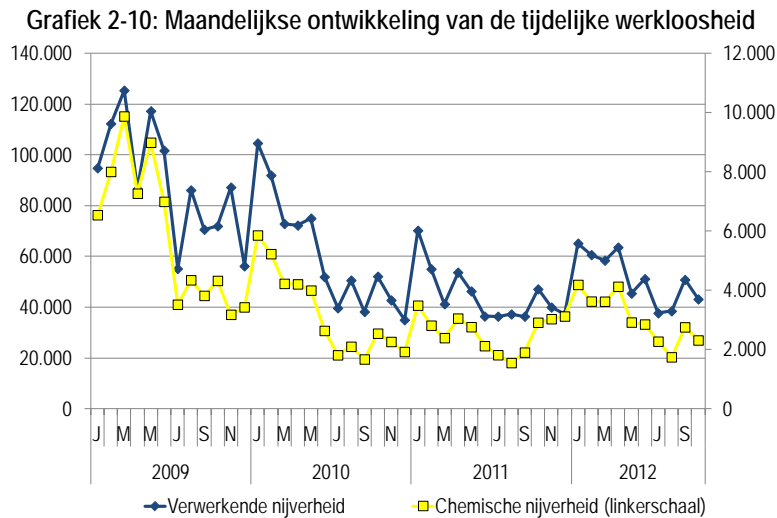
	Nace code	2000	2008	2009	2010 I	2010 II	2010 III	2010 IV	2011 I	2011 II	2011 III	2011 IV	2012 I	Δ%
		(nace 2003)												tekw2011- tekw2012
Chemische producten	20	53.050	44.797	43.329	43.231	42.038	42.176	42.233	42.396	42.409	42.591	42.623	42.635	100%
				-3,3%	-0,2%	-2,8%	0,3%	0,1%	0,4%	0,0%	0,4%	0,1%	0,0%	
Vervaardiging van chemische basisproducten, kunststoffen en siliciumverbindingen en van	201	27.973	26.055	25.061	24.905	23.882	23.997	24.068	24.143	24.291	24.390	24.549	24.607	58%
				-3,8%	-0,6%	-4,1%	0,5%	0,3%	0,3%	0,6%	0,4%	0,7%	0,2%	
Vervaardiging van chemische producten voor de landbouw	202	1.856	1.381	1.267	1.263	1.226	1.207	1.171	1.153	1.119	1.097	1.085	1.105	3%
				-8,3%	-0,3%	-2,9%	-1,5%	-3,0%	-1,5%	-2,9%	-2,0%	-1,1%	1,8%	
Vervaardiging van verf, vernis, ...	203	4.422	4.110	4.077	4.061	4.016	4.059	4.050	4.066	4.081	4.069	4.030	3.987	9%
				-0,8%	-0,4%	-1,1%	1,1%	-0,2%	0,4%	0,4%	-0,3%	-1,0%	-1,1%	
Vervaardiging van zeep, wasmiddelen ...	204	6.086	5.702	5.564	5.543	5.357	5.376	5.394	5.391	5.351	5.484	5.480	5.473	13%
				-2,4%	-0,4%	-3,4%	0,4%	0,3%	-0,1%	-0,7%	2,5%	-0,1%	-0,1%	
Vervaardiging van andere chemische producten	205	10.427	6.521	6.399	6.509	6.556	6.543	6.538	6.626	6.553	6.531	6.454	6.432	15%
				-1,9%	1,7%	0,7%	-0,2%	-0,1%	1,3%	-1,1%	-0,3%	-1,2%	-0,3%	
Vervaardiging van synthetische en kunstvezels	206	2.286	1.028	961	950	1.001	994	1.012	1.017	1.014	1.020	1.025	1.031	2%
				-6,5%	-1,1%	5,4%	-0,7%	1,8%	0,5%	-0,3%	0,6%	0,5%	0,6%	
Farmaceutische grondstoffen en producten	21	18.252	23.768	23.339	23.458	23.564	23.460	23.440	23.892	24.146	24.440	24.611	24.549	100%
				-1,8%	0,5%	0,5%	-0,4%	-0,1%	1,9%	1,1%	1,2%	0,7%	-0,3%	
Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen	211		1.202	1.194	1.199	1.188	1.197	1.204	1.198	1.172	1.170	1.188	1.213	5%
				-0,7%	0,4%	-0,9%	0,8%	0,6%	-0,5%	-2,2%	-0,2%	1,5%	2,1%	
Vervaardiging van farmaceutische producten	212		22.566	22.145	22.259	22.376	22.263	22.236	22.694	22.974	23.270	23.423	23.336	95%
				-1,9%	0,5%	0,5%	-0,5%	-0,1%	2,1%	1,2%	1,3%	0,7%	-0,4%	
Producten van rubber of kunststof	22	26.719	24.846	23.505	23.322	23.345	23.315	23.287	23.435	23.441	23.578	23.361	23.138	100%
				-5,4%	-0,8%	0,1%	-0,1%	-0,1%	0,6%	0,0%	0,6%	-0,9%	-1,0%	
Vervaardiging van producten van rubber	221		4.302	2.883	2.607	2.620	2.539	2.518	2.516	2.509	2.546	2.529	2.471	10%
				-9,6%	0,5%	-3,1%	-0,8%	-0,1%	-0,3%	1,5%	-0,7%	-2,3%	-4,3%	
Vervaardiging van producten van kunststof	222		22.418	21.963	20.898	20.702	20.806	20.797	20.771	20.926	20.895	21.049	20.890	90%
				-4,8%	-0,9%	0,5%	0,0%	-0,1%	0,7%	-0,1%	0,7%	-0,8%	-0,6%	

In % wordt de evolutie t.o.v. het vorige kwartaal weergegeven.
Bron: eigen berekeningen op basis van gedecentraliseerde RSZ-statistieken

Studies geven aan dat de sector versneld zal worden geconfronteerd met een uitstroom door pensionering.⁴ Behoud van het tewerkstellingspeil impliceert dan ook dat jaarlijks in de periode 2010-2015 een stevige instroom aan nieuwe medewerkers moet worden voorzien.

De crisis van 2009 heeft de chemische nijverheid gedwongen om een stevig beroep te doen op tijdelijke werkloosheid. Vanaf de tweede helft van 2010 is het aantal tijdelijk werklozen genormaliseerd en teruggevallen naar het pre-crisis niveau, hoewel per einde 2011- begin 2012 weer een toename te bekennen valt. De hogere tijdelijke werkloosheid valt terug vanaf het tweede trimester van 2012, om na wat schommelingen, in oktober 2012 af te kloppen op ca. 2.300 eenheden. De chemische nijverheid neemt het grootste deel (98%) van de tijdelijke werkloosheid voor haar rekening.

⁴ In haar persbericht van 23/11/2012 verwijst Essenscia naar de studie van prof. Sels van de KULeuven.

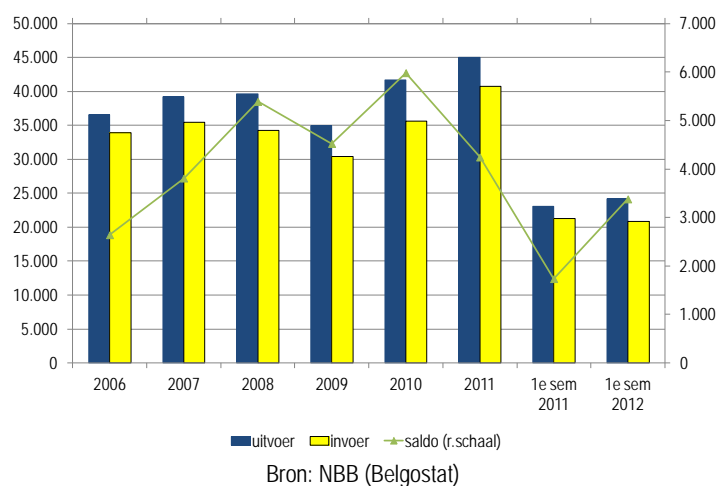
2.5 Buitenlandse handel

De gegevens i.v.m. buitenlandse handel (incl. doorvoer⁵) zijn op basis van GS-codes⁶ en dus niet op basis van de NACE-codes.

Het aandeel van de chemie, de life sciences en de rubber-kunststof in de totale handelsbalans moet onderstreept worden: het totale overschot voor de drie sectoren samen bedraagt 25,9 miljard € in 2011, het totale Belgische handelsoverschot bedraagt 9,3 miljard €.

2.5.1 Chemie

Grafiek 2-11: Buitenlandse handel van de chemische nijverheid (GS-codes 28 t.e.m. 38, excl.30), in miljoenen euro's

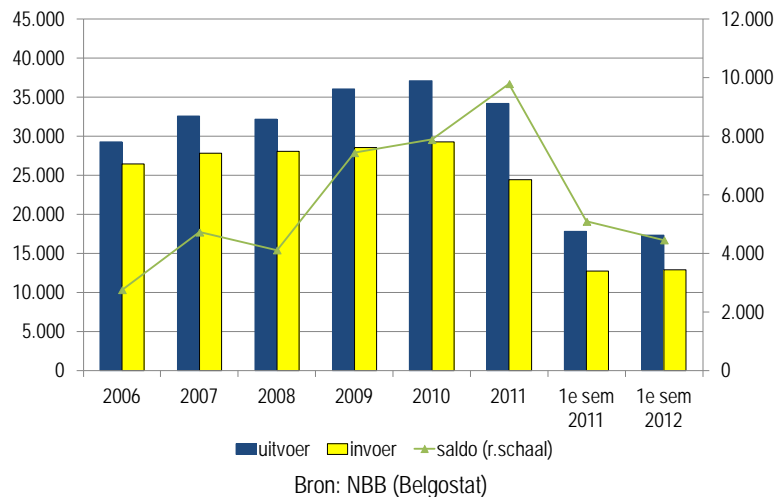
⁵ Er moet rekening mee gehouden worden dat de doorvoer in de cijfers over de Belgische buitenlandse handel is begrepen (communautair concept dat internationaal vergelijkbaar is).

⁶ GS = Geharmoniseerd Systeem, goederennaamlijst van de Wereld Douane Organisatie die omschrijving en code voor alle goederen bevat.

Zowel uitvoer als invoer stonden in 2011 op een historisch hoog peil. De groeitrend blijft zich doorzetten in het eerste semester van 2012 in vergelijking met dezelfde periode van 2011. Het handelssaldo verdubbelt vrijwel, een samenspel van een toenemende uitvoer (+5%) en een dalende invoer (-2,3%).

2.5.2 Life sciences

Grafiek 2-12: Buitenlandse handel van de life sciences (GS-code 30), in miljoenen euro's

Aan de ononderbroken toename van de uitvoer van de life sciences sector kwam een einde in 2011. Een zelfde vaststelling kan men doen voor de invoer wat per saldo maakt dat in 2011 het hoogste overschot sinds 2006 werd gegenereerd. In het eerste trimester van 2012 kan men een daling van het handelssaldo vaststellen. Dit wordt veroorzaakt door een daling van de export (-2,4%) en een toename van de invoer (+1,5%). Het moet onderstreept worden dat de export van de life science sector, in tegenstelling tot de chemie en de rubber en kunststof geen terugval kende in het crisisjaar 2009. De bijdrage tot het handelssaldo van België blijft zeer aanzienlijk.

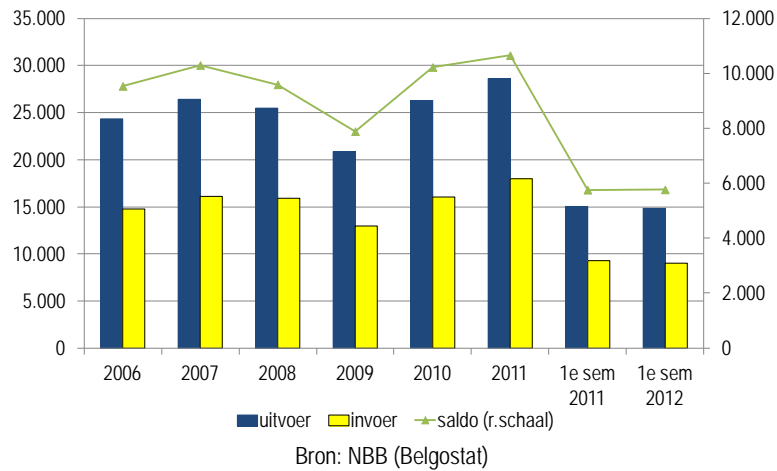
2.5.3 Rubber en kunststof

In de rubber- en kunststofsector evolueren invoer en uitvoer parallel voor beide subsectoren. Kunststof heeft veruit het belangrijkste aandeel in de handelsstromen.

De uitvoer en invoer van de rubber- en kunststofverwerkende nijverheid wordt in de volgende grafiek voorgesteld. In het eerste semester van 2012 weet deze sector zich te handhaven, zowel inzake uitvoer, invoer als inzake handelsoverschot.

De buitenlandse handel van de kunststof- en rubberindustrie omvat de import en de export van de sector polymeren (codering van het Geharmoniseerd Systeem). In de Nace-codering worden deze producten opgenomen onder de chemie (20.16 en 20.17).

Grafiek 2-13: Buitenlandse handel van de rubber- en kunststofverwerkende industrie (GS-codes 39 en 40), in miljoenen euro's

2.5.4 Uitvoer en invoer per productgroep

In de onderstaande tabellen wordt de uitvoer en de invoer voor chemie, life sciences en kunststofrubber per grote productgroep weergegeven.

Tabel 2-8: Uitvoer van de chemische nijverheid en de rubber- en kunststofverwerkende industrie (volgens GS-codes)

Benaming	GS-code	Uitvoer									
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	1e sem 2011	1e sem 2012	Δ 2012-2011	Δ 2012-2011 in %
Chemie	2800-3800	65.784	71.834	71.756	70.946	78.787	79.252	40.851	41.565	714	1,75%
Anorganische chemische producten; anorganische of organische verbindingen	2800	2.253	2.669	3.108	1.730	2.748	3.030	1.630	1.528	-102	-6,25%
Organische chemische producten	2900	21.111	22.458	20.781	19.444	23.286	24.412	12.504	13.617	1113	8,90%
Farmaceutische producten	3000	29.240	32.586	32.146	36.022	37.140	34.230	17.807	17.370	-438	-2,46%
Meststoffen	3100	997	1.172	1.968	1.136	1.548	1.916	998	1.029	32	3,16%
Looi- en verextracten; looizuur en derivaten; pigmenten en andere kleur- en verfstoffen; verf, vernis; mastiek; inkt	3200	2.624	2.895	2.773	2.460	2.970	3.240	1.671	1.698	27	1,62%
Etherische oliën en harsaroma's; parfumerieën, cosmetische producten	3300	1.131	1.351	1.466	1.531	1.829	2.208	1.018	960	-58	-5,70%
Zeep, organische tensio-actieve producten; wasmiddelen, smeermiddelen, kunstwas, onderhoudsmiddelen, kaarsen, tandtechnische waspreparaten op basis van gebrande gips	3400	1.803	1.944	1.928	1.883	2.127	2.303	1.151	1.091	-60	-5,22%
Eiwitstoffen; gewijzigd zetmeel; lijm; enzymen	3500	566	599	549	561	571	639	321	325	4	1,18%
Kruit- en springstoffen; lucifers; vonkende legeringen; ontvlambare stoffen	3600	15	22	25	25	34	27	13	14	1	11,02%
Producten voor fotografie en cinematografie	3700	1.595	1.512	1.258	1.073	1.163	1.350	678	788	110	16,14%
Diverse producten van de chemische industrie	3800	4.449	4.627	5.752	5.082	5.373	5.897	3.060	3.146	86	2,80%
Rubber en kunststoffen	3900-4000	24.336	26.419	25.470	20.841	26.251	28.607	15.017	14.809	-209	-1,39%
Kunststof en werken daarvan	3900	21.471	23.089	22.153	17.906	22.549	24.316	12.874	12.618	-256	-1,99%
Rubber en werken daarvan	4000	2.864	3.330	3.317	2.935	3.702	4.291	2.144	2.191	47	2,20%

Bron: NBB (Belgostat)

Twee productgroepen van de chemie, nl. de organische chemische producten en de life science producten wegen voor ca. 3/4 in de totale uitvoer en invoer van de chemie.

Tabel 2-9: Invoer van de chemische nijverheid en de rubber- en kunststofverwerkende industrie
(volgens GS-codes)

Benaming	GS-code	Invoer									
		2006	2007	2008	2009	2010	2011	1e sem 2011	1e sem 2012	Δ 2012- 2011	Δ 2012- 2011 in %
Chemie	2800-3800	60.385	63.300	62.250	58.986	64.920	65.213	34.025	33.729	-295	-0,87%
Anorganische chemische producten; anorganische of organische verbindingen	2800	2.693	2.885	3.299	2.380	2.742	2.972	1.597	1.386	-211	-13,23%
Organische chemische producten	2900	22.113	23.052	20.331	18.743	22.835	26.389	13.851	13.486	-365	-2,63%
Farmaceutische producten	3000	26.482	27.862	28.031	28.585	29.256	24.434	12.717	12.913	196	1,55%
Meststoffen	3100	631	703	1.303	793	1.028	1.281	667	633	-35	-5,20%
Looi- en verextracten; looizuur en derivaten; pigmenten en andere kleur- en verfstoffen; verf, vernis; masliek; inkt	3200	1.785	1.573	1.607	1.401	1.405	1.632	846	870	24	2,82%
Etherische oliën en harsaroma's; parfumerieën, cosmetische producten	3300	1.183	1.352	1.436	1.432	1.550	1.691	857	842	-15	-1,75%
Zeep, organische tensio-actieve producten; wasmiddelen, smeermiddelen, kunstwas, onderhoudsmiddelen, kaarsen, landtechnische waspreparaten op basis van gebrande gips	3400	1.163	1.226	1.242	1.180	1.348	1.490	768	706	-62	-8,05%
Eiwitstoffen; gewijzigd zetmeel; lijm; enzymen	3500	487	479	458	443	438	481	239	259	20	8,25%
Kruit- en springstoffen; lucifers; vonkende legeringen; ontvlambare stoffen	3600	26	28	34	31	26	34	17	14	-2	-14,37%
Producten voor fotografie en cinematografie	3700	741	778	576	475	454	425	231	213	-18	-7,74%
Diverse producten van de chemische industrie	3800	3.081	3.363	3.934	3.525	3.840	4.386	2.236	2.408	172	7,70%
Rubber en kunststoffen	3900-4000	14.798	16.120	15.876	12.952	16.025	17.952	9.261	9.042	-219	-2,37%
Kunststof en werken daarvan	3900	11.821	12.632	12.388	10.227	12.540	13.679	7.161	6.977	-184	-2,57%
Rubber en werken daarvan	4000	2.977	3.488	3.488	2.725	3.485	4.273	2.100	2.065	-35	-1,68%

Bron: NBB (Belgostat)

De organische chemische producten leveren in 2012 een voor het eerst sinds 2 jaar opnieuw een positieve bijdrage tot het handelsoverschot. Alle sectoren scoren hier goed, 3/4 van het handelssaldo wordt geleverd door life sciences en de kunststofsector. .

3 Besluiten

De beschikbare gegevens laten toe om een aantal voorzichtige conclusies te trekken.

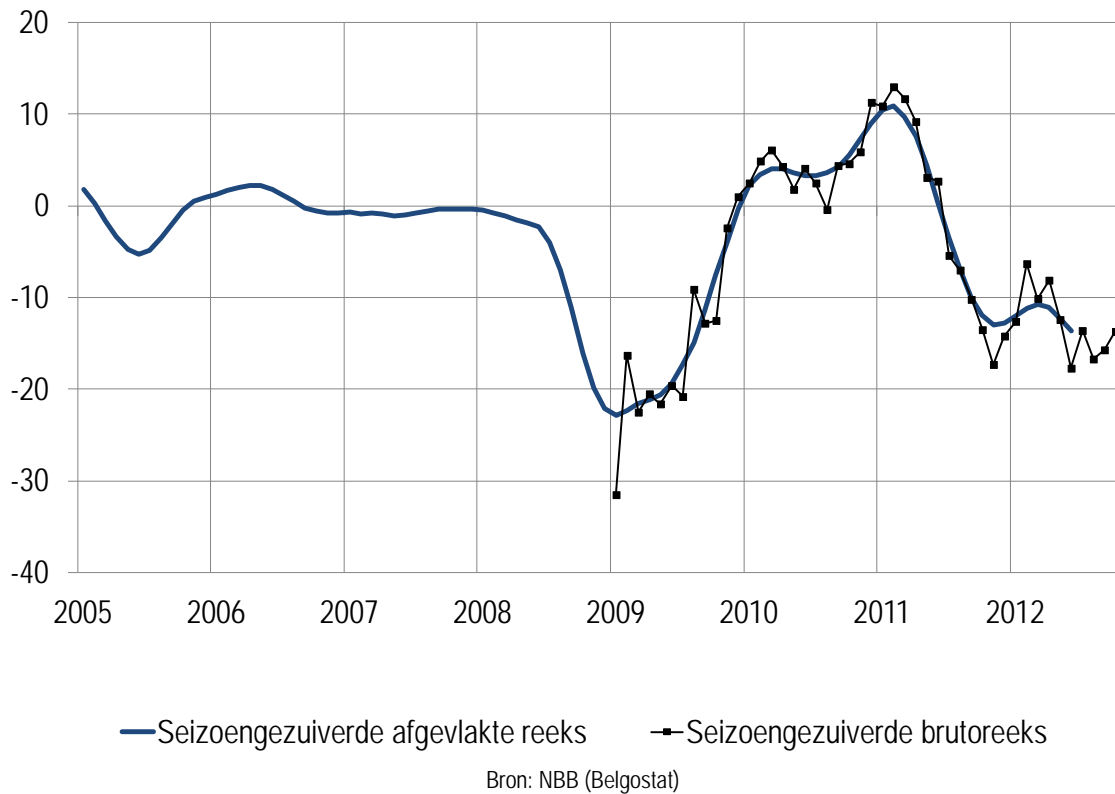
De algemene conjuncturele evolutie was zeer zwak in 2012, de projecties duiden op een erg grote fragiliteit in 2013. Pas vanaf 2014 zou kunnen gerekend worden op stevigere groeicijfers. Deze groei zal moeten worden gedragen door een herstellend vertrouwen van consumenten en ondernemers. In een ruimere context is dit herstel ook afhankelijk van het vertrouwen in de openbare financiën en van de implementatie van Europese beleidsbeslissingen.

Het ondernemersvertrouwen is wat gedaald in de 1e jaarhelft van 2012, maar lijkt uit te vlakken in de latere maanden. De bezettingsgraad, die voor chemie en kunststof-rubber goed hersteld was in 2011, valt wat terug, vooral voor de chemie. 2011 was tevens het jaar van belangrijke investeringsinspanningen, de halfjaarcijfers van 2012 duiden er vooralsnog niet op dat dit peil opnieuw zal behaald worden. De omzet valt licht terug in het eerste semester van 2012. De tewerkstelling groeit met ca. 600 (1e trim-op-1e trim) tussen 2011 en 2012. De cijfers van de tijdelijke werkloosheid (sept. 2012) geven geen aanwijzing dat deze trend zou keren. De sector is en blijft belangrijk voor de handelsbalans, ook in de eerste jaarhelft leveren de sectoren chemie, life sciences en kunststof een cruciale bijdrage.

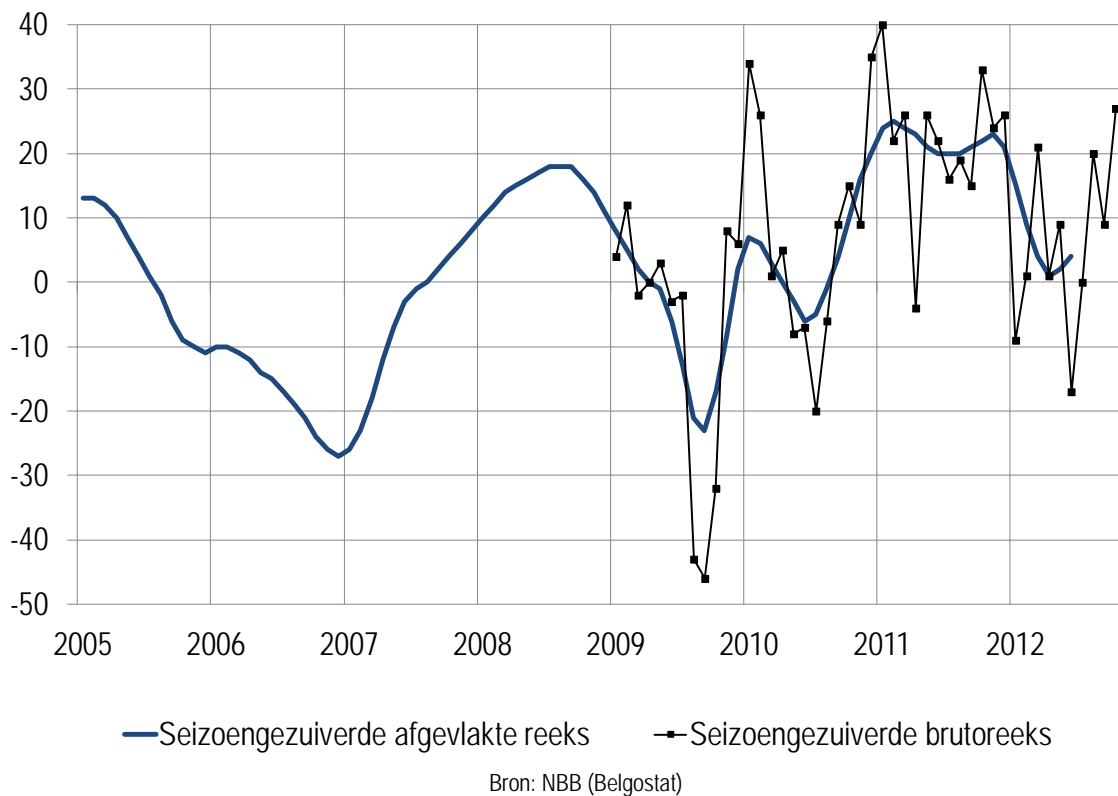
4 Bijlagen

Bijlage 1: Conjunctuurcurve van de chemische basisstoffen	23
Bijlage 2: Conjunctuurcurve van de chemische producten voor de nijverheid in de landbouw	23
Bijlage 3: Conjunctuurcurve van de chemische gebruiksgoederen.....	24
Bijlage 4: Conjunctuurcurve van de totaal chemische nijverheid	24

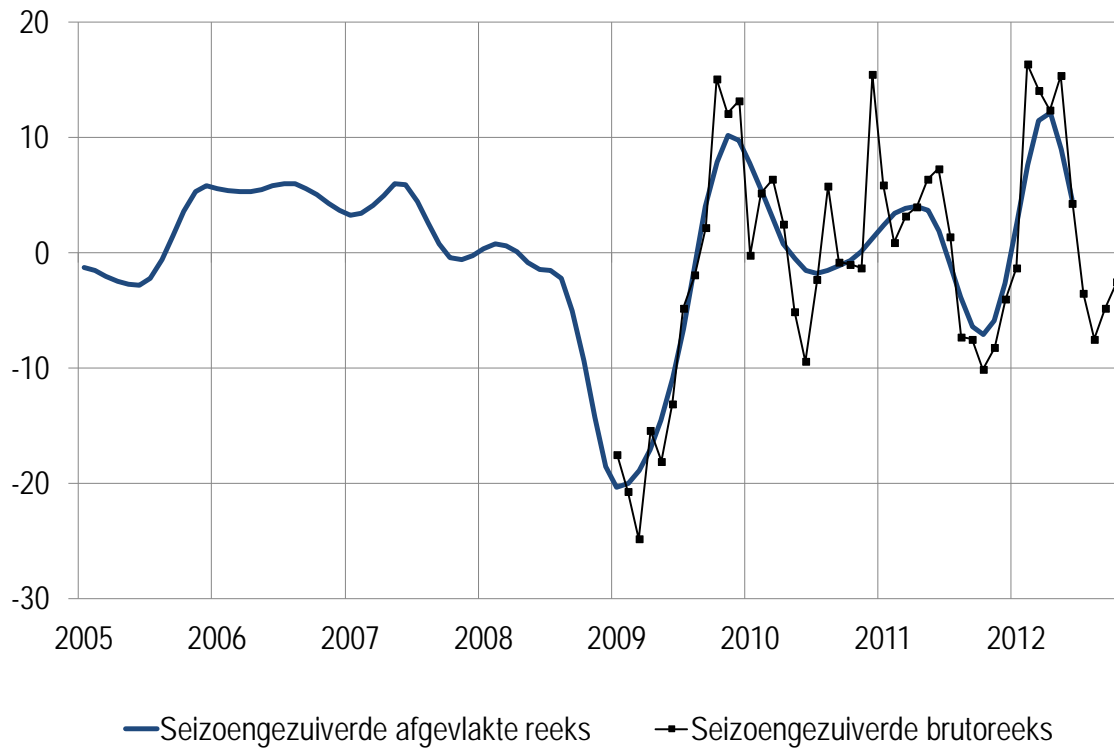
Bijlage 1: Conjunctuurcurve van de chemische basisstoffen

Bijlage 2: Conjunctuurcurve van de chemische producten voor de nijverheid in de landbouw

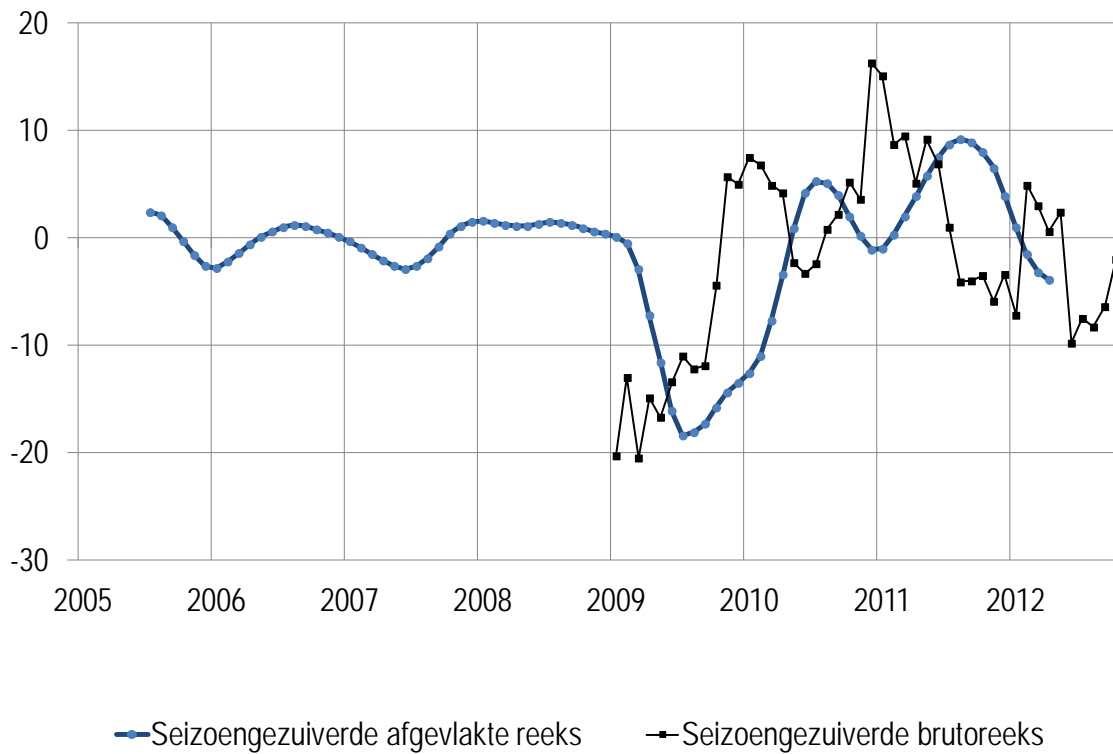

Bijlage 3: Conjunctuurcurve van de chemische gebruiksgoederen

Bron: NBB (Belgostat)

Bijlage 4: Conjunctuurcurve van de totaal chemische nijverheid

Bron: NBB (Belgostat)